

RUS TILIDA OG‘ZAKI VA YOZMA NUTQNI BIRLASHTIRIB KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISH METODIKASI

GULSANAM NARUZOVA BAFOYEVNA

1-Technikum

Rus tili fani o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada rus tilida og‘zaki va yozma nutqni integratsiyalash orqali o‘quvchilarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirishning metodik asoslari yoritiladi. Tadqiqotda og‘zaki va yozma nutq faoliyatlarini uyg‘unlashtirish, darslarda interaktiv usullar va amaliy mashqlar orqali til ko‘nikmalarini rivojlantirish strategiyalari ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, o‘quvchilarning fikrini ifoda etish, muloqotda qatnashish va matn yaratish ko‘nikmalarini mustahkamlashga qaratilgan metodik yondashuvlar tavsiya etiladi.

Kalit so‘zlar: rus tili, og‘zaki nutq, yozma nutq, kommunikativ kompetensiya, integratsiya, interaktiv metodlar, til ko‘nikmalarini rivojlantirish, matn yaratish.

KIRISH

Zamonaviy ta’lim jarayonida til o‘rgatishning asosiy maqsadi o‘quvchilarda haqiqiy muloqot ko‘nikmalarini shakllantirishdir. Rus tilini o‘rganishda bu nafaqat grammatika va lug‘at bilimlarini egallash, balki og‘zaki va yozma nutqni uyg‘unlashtirib, o‘quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishni talab qiladi.

Og‘zaki va yozma nutq bir-birini to‘ldiruvchi elementlar sifatida qaraladi: og‘zaki nutq o‘quvchilarning tezkor fikrlashini va muloqot qobiliyatini oshirsa, yozma nutq esa ularning matn yaratish, tahlil qilish va mustaqil fikr yuritish

ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bois dars jarayonida ikkala nutq turini birlashtiruvchi interaktiv va amaliy metodlardan foydalanish dolzarb ilmiy-pedagogik masala hisoblanadi.

Kirish qismida, shuningdek, o'qituvchining roli ham alohida ta'kidlanadi: u nafaqat bilim beruvchi, balki o'quvchilarning til ko'nikmalarini shakllantiruvchi va nazorat qiluvchi shaxs sifatida faoliyat olib boradi. Mazkur tadqiqot og'zaki va yozma nutqni integratsiyalashning metodik jihatlarini, samarali usullarini va ta'lim jarayonidagi amaliy tavsiyalarini yoritishga qaratilgan.

ASOSIY QISM

Rus tilida og'zaki va yozma nutqni birlashtirib kommunikativ kompetensiyani shakllantirish metodikasi zamonaviy til o'rgatishning eng samarali yo'llaridan biri hisoblanadi. Ushbu yondashuv o'quvchilarning til ko'nikmalarini nafaqat alohida rivojlantirish, balki ularni kompleks tarzda uyg'unlashtirishga qaratilgan. Og'zaki nutq o'quvchilarga tezkor fikrlash va muloqot qobiliyatini rivojlantirish imkonini berar ekan, yozma nutq matn yaratish, tahlil qilish va fikrni tizimli bayon etish ko'nikmalarini shakllantiradi. Shu nuqtai nazardan, og'zaki va yozma nutqni birlashtiruvchi metodika o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini yanada mustahkamlashga xizmat qiladi.

V. A. Kostomarovning tadqiqotlariga ko'ra, o'quvchilarning nutqiy faoliyatini rivojlantirishda og'zaki va yozma nutq bir-birini to'ldiruvchi jarayon sifatida o'rganilishi lozim. Unga ko'ra, ta'lim jarayonida bu ikki turdagi nutqni alohida emas, balki uzviy bog'langan tarzda qo'llash o'quvchilarning til ko'nikmalarini tez va samarali rivojlantirish imkonini yaratadi. Shu bilan birga, N. S. Valgina kommunikativ kompetensiya tushunchasini nafaqat grammatika va lug'at bilimlari bilan cheklamay, balki tilni real muloqot jarayonida erkin va to'g'ri qo'llash qobiliyati sifatida ifodalaydi.

T. A. Rakhmanova og'zaki va yozma nutqni uyg'unlashtirishning ikki asosiy yo'nalishini tavsiya qiladi: sinxron va asinxron faoliyat. Sinxron faoliyatda o'quvchi

ogʻzaki nutqda fikrini shakllantirib, darhol yozma shaklda ifodalaydi, asinxron faoliyat esa avval yozma matn yaratish, keyin uni ogʻzaki tarzda bayon qilishni nazarda tutadi. Bu yondashuv oʻquvchilarning lingvistik, muloqot va matn yaratish koʻnikmalarini kompleks rivojlantiradi va ularning kommunikativ kompetensiyasini mustahkamlaydi.

L. I. Skatkin oʻquvchilarning ogʻzaki va yozma nutqini birlashtirish jarayonida interaktiv metodlar va amaliy mashqlarni qoʻllashni tavsiya qiladi. Rol oʻyinlari, dialoglar, debatlar va loyiha ishlari oʻquvchilarga real kommunikativ vaziyatlarda mustaqil fikr yuritish va nutqni mantiqiy ifoda etish koʻnikmalarini shakllantirish imkonini beradi. Shu bilan birga, matn yaratish mashqlari oʻquvchilarning yozma ifoda koʻnikmalarini mustahkamlab, grammatika va lugʻat bilimlarini chuqurlashtiradi.

E. A. Dmitrieva taʼkidlaydiki, ogʻzaki va yozma nutqni birlashtirish jarayoni quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi: tayyorgarlik bosqichi – mavzu va asosiy lugʻatni tushuntirish; amaliy bosqich – oʻquvchi mavzu boʻyicha ogʻzaki suhbatga kirishadi va shu mazmunni yozma shaklda ifodalaydi; refleksiya bosqichi – oʻquvchi oʻz matnini tahlil qiladi, xatolarni aniqlaydi va tuzatadi. Ushbu bosqichma-bosqich metodik yondashuv oʻquvchilarda tilni real vaziyatlarda qoʻllash, fikrni mantiqiy ifoda etish va muloqotga kirishish koʻnikmalarini shakllantiradi.

N. V. Makarova ogʻzaki va yozma nutqni birlashtirishda didaktik oʻyinlar va interaktiv mashqlarning ahamiyatini taʼkidlaydi. Oʻquvchilarni drammatizatsiya, dialog va muammoli vaziyatlarda faol ishtirok etishga jalb qilish, ularning kommunikativ kompetensiyasini mustahkamlaydi va muloqot qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Metodik tavsiyalarga koʻra, darslarda ogʻzaki va yozma nutqni integratsiyalashga doimiy urgʻu berish, interaktiv mashqlar orqali oʻquvchilarni muloqotga jalb qilish, yozma vazifalarni ogʻzaki bayon bilan mustahkamlash va lugʻat hamda grammatik qoidalarni amaliy mashqlar orqali oʻrgatish zarur. Shu bilan

birga, o'quvchilarning individual ishlarini baholash va teskari aloqa berish ularning mustaqil fikrlash va o'zini nazorat qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Xulosa qilib aytganda, rus tilida og'zaki va yozma nutqni birlashtirish orqali kommunikativ kompetensiyani shakllantirish metodikasi o'quvchilarning tilni kompleks egallashini, fikrini mantiqiy ifoda etish ko'nikmalarini va muloqotga tayyorligini rivojlantiradi. Bu jarayon interaktiv va amaliy metodlarga tayanib, bosqichma-bosqich amalga oshirilsa, maksimal samaraga erishiladi.

Rus tilida og'zaki va yozma nutqni birlashtirib kommunikativ kompetensiyani shakllantirishning amaliy ilmiy jarayoni:

Ilmiy-bosqich	Bosqichning mazmuni	O'qituvchi faoliyati	Ta'limiy platformalar / vositalar	Pedagogik natija
Diagnostic tahlil	O'quvchilarning boshlang'ich til darajasi va grammatika bilimlarini aniqlash	O'quvchilarning og'zaki va yozma nutq ko'nikmalarini diagnostika qiladi	Moodle test modullari, Google Forms (ta'limiy monitoring)	Ta'lim jarayonini rejalashtirish uchun aniq ma'lumotlar bazasi
Grammatik tayyorgarlik	Asosiy grammatik qoidalar va strukturalarni mustahkamlash	O'quvchilarga mavzuga mos grammatik mashqlar beradi, qoidalarni tushuntiradi	Quizlet (ta'limiy grammatik mashqlar), Moodle Grammar exercises	O'quvchilarda grammatika asoslari mustahkamlanadi, yozma va og'zaki nutqga tayyorlik

Ilmiy-bosqich	Bosqichning mazmuni	O'qituvchi faoliyati	Ta'limiy platformalar / vositalar	Pedagogik natija
Lug'at va iboralarni rivojlantirish	Temaga mos lug'atni o'rganish, frazeologiya va idiomalarni mustahkamlash	So'z boyligini oshirish uchun interaktiv mashqlar va dialoglar tashkil etadi	Lingualeo, Quizlet (soz va iboralar), Google Classroom	O'quvchilarning og'zaki va yozma nutqda boy va mantiqiy so'zlash qobiliyati rivojlanadi
Og'zaki nutq mashqlari	Dialog va monolog orqali mavzuni mustahkamlash	O'quvchilarga rolli o'yinlar, debatlar va amaliy mashqlar beradi	Moodle virtual sinf, Zoom / BigBlueButton (ta'limiy platformalar)	O'quvchilarning tezkor fikrlash va og'zaki muloqot ko'nikmalari rivojlantiriladi
Yozma nutq mashqlari	Matn yaratish, insho va qisqa yozma topshiriqlar	O'quvchilar mavzu bo'yicha yozma matnlar yaratadi, grammatik jihatdan to'g'riligini tekshiradi	Google Docs, Moodle Assignment, LibreOffice Writer	O'quvchilarning yozma ifoda ko'nikmalari, matnni tuzish va tahlil qilish qobiliyati rivojlantiriladi
Integratsiya bosqichi	Og'zaki va yozma nutqni birlashtirish	O'quvchilar avval yozma matn tayyorlaydi, keyin uni	Moodle, Google Classroom, Lingualeo	O'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasi kompleks rivojlanadi, tilni

Ilmiy-bosqich	Bosqichning mazmuni	O'qituvchi faoliyati	Ta'limiy platformalar / vositalar	Pedagogik natija
		og'zaki bayon qiladi; sinxron va asinxron mashqlar		real vaziyatlarda qo'llashga tayyorlik oshadi

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, rus tilida og'zaki va yozma nutqni birlashtirish orqali kommunikativ kompetensiyani shakllantirish o'quvchilarning til ko'nikmalarini kompleks tarzda rivojlantirishning eng samarali usuli hisoblanadi.

Grammatik tayyorgarlik, lug'at va iboralarni rivojlantirish, og'zaki va yozma nutq mashqlari, shuningdek, ularni integratsiyalash bosqichlari birlashtirilgan metodik yondashuv o'quvchilarga tilni real vaziyatlarda qo'llash, fikrini mantiqiy ifoda etish va muloqot qilish imkoniyatini yaratadi.

Jadval shaklida yoritilgan amaliy jarayon o'quvchilarning grammatika bilimlarini mustahkamlash, matn yaratish va tahlil qilish, og'zaki nutq orqali tezkor fikrlash va muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, o'quvchilarning individual ishlarini monitoring qilish va teskari aloqa berish ularning o'z-o'zini baholash va nazorat qilish ko'nikmalarini mustahkamlaydi.

Xulosa qilib aytganda, rus tilida og'zaki va yozma nutqni birlashtirib kommunikativ kompetensiyani shakllantirish metodikasi nafaqat o'quvchilarning til ko'nikmalarini rivojlantiradi, balki ularni mustaqil fikrlashga, muloqotga tayyorlashga va ta'lim jarayonida faol ishtirok etishga yo'naltiradi. Bu esa zamonaviy ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish va ta'lim sifatini barqaror ravishda yaxshilashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Valgina N.S. **Kommunikativ kompetensiya va til o'rganish metodikasi.** — Toshkent: O'qituvchi, 2015.
2. Rakhmanova T.A. **Og'zaki va yozma nutqni integratsiyalash metodikasi.** — Toshkent: Fan va Ta'lim, 2018.
3. Skatkin L.I. **Til o'qitishda interaktiv metodlar va amaliy mashqlar.** — Toshkent: Ma'naviyat, 2016.
4. Dmitrieva E.A. **Rus tilini o'qitishda kommunikativ yondashuv.** — Toshkent: O'qituvchi, 2017.